

stezo... Nastopni zopet... Otročja se mi je zdela, celo smejeti se sem jo videla tistikrat...

Ko sva nekega dne klečali v pesku, so zalajali psi, sel je prinesel novico...

Ko se je prebudila iz nezvesti in prebolela prvi udarec, je spoznala in občutila vso praznoto še vse huje... Zahotela je upanja tembolj... Šli sva v park in ko sva bili v senci teh dreves, je dejala:

„Saj ga še vedno čakam...“

In zopet sva gledali na vhod in iskali v pesku.

Spočetka sem se bala, da je kneginja zblaznela, toda, ko sva se vrnili v palačo, se je na stopnicah razjokala.

Od tedaj sva bili vsak dan v parku. Palača ji je bila pekel, tam jo je vsak predmet spominjal, da ga ni več. Tu je pozabila vse in živela življenje upanja. Park se ni spremenil.

„Ko najdeva biser, bo prišel.“

Tu je bil njen svet, za drugega ni marala, drugega ni poznala. Tu so splahnela njena lica in ledja, nagubala se koža, zasivel prvi las. Mislila sem, da bo ljubezen ugasnila... Ni! Oči so ji žarele kot prvi dan in srce kot srce mladenke. Jaz sem se starala z njo... Kolikokrat se je ovila njena koščena roka krog mojega vratu: „O, ko bi mogla razodeti!“

Vedeli sva vsak po svoje, toda nisem mogla več tako čuvstvovati, kot enkrat, ko sem skoraj sama ljubila kneza, trepetala zanj... Moje srce se je staralo. Iz navade sem iskala s kneginjo biser, iz navade zrla na vhod... O jaz sem dobro vedela, da ga ne bo, ker nisem rabila utehe in pozabljenja.

Slednjič je kneginja nenadoma umrla. Ko sva se nekega dne vrnili iz parka, je oblekla svetlo obleko iz mladosti: „V tej obleki sem bila najbolj njegova.“ Potem ni rekla ničesar več in je umrla.

Tu so razprodali vse, jaz pa sem šla k svoji sestri. Tam nisem mogla biti... Svet je troobrazen, moj dečko, zato sem se vrnila semkaj. In zdaj se mi zdi, da se zopet sprehajam s kneginjo po tem parku, šepčem z njo besede, gledam na vhod... Morda, da sem se vrnila iz navade, ko ne morem drugače živeti, kot da gledam na vhod in iščem biser, saj v srcu ne verujem na vse to.

Toda, moj dečko, jaz sem se vrnila radi lepote... Tam zunaj je postalo vse grše. Tu se to ne čuti. Tu je lepota ljubezni kneginje, njenega pričakovanja, lepota stotisočerih pogledov na vhod in iskanja bisera. Lepota ne izgine. Ko sem iskala trenutek preje sama biser, sem bila za hip prepričana, da pride, če ga najdem. Ko gledam proti vhodu, me objame prijetno čustvo: „Če se

zdaj prikaže?“ Tedaj bi zavriskala. Kolikokrat se zjočem, ko pridem domov... Radi lepote igram vlogo kneginje, taka je bila njena ljubezen, moj dečko; dasi mi je srce za vse otopelo, to ljubezen in z njo ta park še ljubim...

Zlagala sem se bila, da ne iščem ničesar, iskala sem biser... Zdaj sem povedala.

Molčal sem.

Njene oči so se uprle na vhod v park in zrle, zrle, kot da stoji ta trenutek tam knez. Potem je vstala, priklonila se molče in odšla počasi, počasi... Z gubami njene staromodne obleke se je stresla. Nato je izginila za ovinkom v senci dreves... Zdelo se mi je, kot da ne pride več nazaj.

»KAKO JE BILO?«

»Kako je bilo?«

»Saj res, kako je bilo?«

Vsi so gledali v me kot v nekaj čudežnega, ki vse ve, ki je doživel bogvekaj, ki nosi vse v svojem srcu in svoji glavi tisoče in tisoče stvari, katere čakajo, da jih razodenem. Jaz pa nisem vedel v resnici ničesar, prav ničesar, prvič, ker sem ves tisti čas živel v omotici, drugič, ker sem imel eno samo željo, priti nazaj in pozabiti, kar je ogabnega. Zdelo se mi je, da sem neskončno srečen, ko vidim svoje drage obraze, za las izpremenjene sicer, a vendar... Najraje bi bil samo molčal, gledal in se neprestano smehljaj, neprestano smehljaj...

»Kako je bilo vendar?«

»Kako naj je bilo? Jaz ne vem, kaj hočete? Jedel in spal sem vsak dan, včasih tudi nisem jedel in spal vsak dan... Včasih na dežju, na solncu... no, kaj hočete?«

»Nič drugega?«

Tako so me gledali že samo pri teh besedah in zdelo se mi je, da so celo zadovoljni z odgovorom, dasi so pač morali vedeti, da sem človek, ki jem in spim...

»No, in nadalje?«

»Kaj nadalje? Česa hočete?«

»Ali... ali... no, če je zelo pokalo, če...?«

»Da, pokalo je, bobnelo... Če natančno pomislim, je zelo pokalo. In kaj hočete s tem? Tu ne poka. Ali niste zadovoljni?... Skoraj bi dejal, da mi še danes šumi v glavi. Toda, kaj s tem? Povejte, kdo je ta čas doma umrl?...«

»No, kaj še?...«

Neznosni so mi bili ti pogledi, vsi vrpti vame, izprašujoči, željni in žejni, da sem bil med njimi kot jagnje med zvermi, jaz, ki sem imel eno samo željo, nagledati se njih milih obrazov.

»Kaj mi hočete? Povejte, kaj mi hočete?«

»Ali si katerega umoril? . . .«

Vsi so zazijali v me ob tem vprašanju, jaz pa sem se jim čudil . . . Saj nisem mogel odgovoriti na to. Prvič, ker bi bilo grozno odgovoriti, drugič, ker nisem vedel . . . Kaj ve človek, ko ni časa niti za trenutek, da bi si ogledal svoje delo, premislil, presodil . . . Oh! . . .

»Kaj jaz vem! Saj ne vem! Vi mi ne verjamete. Vem na primer, da mi je prišel nasproti lep fant z bajonetom . . . Bele oči je imel, tako jih je razprl, grozno razširjena usta . . . potem sem ga sunil, da mu je bajonet omahnil v stran . . .«

Umolknil sem. Nihče ni sopel in zdelo se mi je, da imajo vsi bele oči in grozno razširjena usta . . .

»No, in . . .?«

»In? Kaj je? No, in — nič! Kaj hočete?«

Gledali so z nekim strahom name in bil sem žalosten njih pogledov.

Ko me je peljal stric v hlev, da mi pokaže živino, me je ustavil v najtemnejšem kotu in uprl v me bele oči ter me zaupno in pritajeno vprašal: »Torej, kako potem? Meni lahko poveš . . .«

Ko sem stopil skozi vežo, mi je mati pomignila v kuhinjo in pred ognjiščem so se živo zadirale njene rdeče obrobene oči v me in celo tresla se je: »Povej mi! Saj ne bom nič hudega mislila o tebi! . . .«

V izbi me je pocuknil za obleko brat: »Saj ne bom nikomur povedal! . . .«

Bal sem se zdaj teh mojih ljudi, za mizo, ko so me vsi skupaj molče gledali, in kadar me je srečal vsak posamezni s tajnim vprašanjem na očeh in na jeziku . . .

Ljudje moji, jaz ne vem ničesar, v resnici ničesar in vam ne morem povedati, ker nisem videl, nisem, ali pa sem s silo pozabil . . . In če bi vedel kaj, če bi se spominjal, bi vam, ljudje moji, povedal nedolžno laž, resnice pa vam ne bi povedal, ljudje moji, resnice ne, ker vas ljubim . . .

OTROK.

Naenkrat se je dvignila moja žena in šla v sosednjo sobo, na vratih se je ozrla z nasmehom na zdravem obrazu in mi je dejala:

»Nekaj zate . . .«

Kaj neki? — sem pomislil. Tudi drugi so me pogledali s pogledom, polnim nasmeha in skoraj namežiknili so mi, nestrpno so pričakovali, da se zopet prikaže moja žena. Kaj so mi neki pripravili? Ali mi je žena kaj lepega spletla? So mi kupili novo obleko? Ta se mi je ta čas, ko sem nosil

uniformo, čisto pokvarila. Morda so mi kupili škatlo cigar, tistih, ki jih tako rad kadim in ki sem jih ves čas tako pogrešal. Najraje bi imel cigare . . .

Tedaj pa so se že odprla vrata in na pragu je stala moja žena z otrokom v naročju, rdečim in zdravim, ki je imel kodraste črne lase in gledal preplašeno, kot bi se bil v tem trenutku zbudil. Postavila ga je na tla.

»Tam je ata. Teci k atu!

Otrok pa ni tek, samo gledal je debelo, preplašeno in se je še prestopil za korak nazaj. Tudi jaz nisem rekel: »Teci sem, sinek, da te denem na kolena,« ampak sem ga gledal začudeno: Odkod pa ta?

Vsi ostali pa so gledali napeto naju oba in niso črhnil, nasmeh pa jim ni izginil z obraza.

Bilo mi je v resnici čudno. Čakal sem najmanj cigar, pa mi prinese tega otroka, ki ga nisem še nikdar videl, in mu pravi: Teci k atu!

»Kaj se bosta samo gledala? Videk, teci k atu!«

»Kaj si prinesla to! . . .«

»Moj Bog, ali ni tvoj?« je dejala žena skoraj obupno.

»A!« sem zamahnil z roko.

Vsem so se naenkrat zresnili obrazi in kot so me zrl prejšnji s smehom, so zdaj strmeli v me z začudenjem.

To je moj otrok? Kdaj se je rodil? Da, spominjam se, da so mi pisali takoj po odhodu. Tudi ime se strinja. Ampak moja skrb je spremljala slednjega otroka od prvega dne. Stregel sem ženi. Ponoči sem prižgal luč in ji dal otroka v naročje. Vse sem delil z njo po možnosti, in ko se je začel otrok pestovati, je sedel, sem dejal: hvala Bogu! in se veselil. Ko je dobil prvi zob, napravil prvi korak, spregovoril prvo besedo, zopet dogodek za moje srce, za celo družino sploh in za otroka posebej. Ko sem odšel, sem vedno mislil v odsotnosti: Kje je neki zdaj Pavelček, kaj dela Ivanček, se je kaj zredil Tonček? Ko sem se vračal, sem si jih predstavljal in zdaj so tu, zredili so se, Ivančku so hlače prekratke . . . Ampak za Vidka ni bilo prostora v mojih mislih. Kakšen Videk? — vprašam vas. Kdaj se je rodil, dobil prvi zob, napravil prvi korak, spregovoril prvo besedo? . . . Tu mi postavijo zrelega fantka pred oči in: Teci k atu!

Tudi Videk . . . Vedno so mu govorili: atek, atek, atek! Bogve, kako si je ustvaril atka v duhu. Pa mu pokažejo tujega moža, ki ga ni videl žive dni, poraslega, napol sivega, z ostrimi zarežami na licu in mu rečejo: Teci k atu!